DENTAL IMPLANTATSIYA BOSQICHLARIDA VAQTINCHALIK PROTEZ TURINI TANLASH ALGORITMINI TAKOMILLASHTIRISH

Usmonov Farxod Kamildjanovich

- *Toshkent davlat stomatologiya instituti fakultet ortopedik stomatologiya kafedrasi DSc,dotsenti.*
- ***Masharipov Azizbek Umidovich***
- *Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali stomatologiya kafedrasi assistenti.*

Dolzarbligi. *Tishlarning qisman yoki to‘liq yo‘qotilishi chaynash faoliyati, nutq, yuz estetikasi va bemorning ruhiy holatiga ta’sir qiladi. Dental implantatsiya bosqichlarida vaqtinchalik protezlash bemorning doimiy ortopedik davolash yakunlangunga qadar kundalik faoliyatini tiklashga xizmat qiladi. Biroq vaqtinchalik konstruksiyani tanlashda nuqsonning joylashuvi va uzunligi, tayanch to‘qimalarning holati, jarrohlik bosqichining xususiyatlari hamda gigiyenik imkoniyatlarni birgalikda baholash zarur. Ushbu omillarni izchil hisobga oladigan algoritm ishlab chiqish davolashni individuallashtirish uchun muhimdir. [1, 2] Usmonov va Masharipovning bazis plastmassalarni taqqoslashga bag‘ishlangan ishida bemorlarni so‘rovdan o‘tkazish, og‘iz bo‘shlig‘i va protezlarni tekshirish asosida material tanlash masalasi o‘rganilgan [4]. Periimplant sohadagi yallig‘lanish asoratlarining oldini olish ham protezlashni rejalashtirishda e’tiborga olinishi kerak [5].*

Kalit so‘zlar: *dental implantatsiya, vaqtinchalik protez, tanlash algoritmi, ortopedik davolash, individual yondashuv.*

Tadqiqot maqsadi. Dental implantatlar o‘rnatilgan, tishlari qisman yoki to‘liq yo‘qotilgan bemorlarda vaqtinchalik protez turini tanlashga yordam beradigan klinik algoritmning asosiy mezonlari va ketma-ketligini asoslash.

Rejalashtirilgan tadqiqot materiallari va usullari. Tadqiqotda tibbiy

hujjatlarni retrospektiv tahlil qilish, vaqtinchalik konstruksiyalar sifatini ekspert baholash va bemorlarni klinik kuzatish nazarda tutiladi. Olinadigan hamda olinmaydigan protezlarni tanlashga ta’sir qiluvchi belgilar yagona qayd shakliga kiritilishi rejalashtiriladi. Mazkur ma’lumotlar asosida qaror qabul qilish ketma-ketligi tuziladi va keyinchalik uning amaliy qo‘llanishi baholanadi. Bemorlar soni, kuzatuv muddatlari va guruhlarni shakllantirish mezonlari tadqiqot protokolida belgilanadi.

Asosiy mazmun. Algoritmning dastlabki bosqichida tish qatori nuqsonining turi, joylashuvi va ko‘lami aniqlanadi. Keyin tabiiy tayanch tishlar, shilliq qavat va protez o‘rni to‘qimalarining holati baholanadi. Implantatsiya bilan bog‘liq ma’lumotlar, jumladan operatsiya hajmi, qo‘shimcha suyak yoki yumshoq to‘qima muolajalarining mavjudligi va jarroh belgilagan yuklama cheklovlari qayd etiladi. Ushbu bosqichda vaqtinchalik protezning jarohat sohasiga ta’siri va uni moslashtirish imkoniyati alohida ko‘rib chiqilishi lozim.

Keyingi bosqichda klinik vaziyatga mos vaqtinchalik konstruksiya variantlari taqqoslanadi. Tanlovda protezning tayanch turi, barqarorligi, okkluzion munosabatlari, estetik imkoniyatlari, ta’mirlash va qayta moslashtirish qulayligi hisobga olinadi. Implantga tayanuvchi konstruksiya hamda uni yuklash muddati avtomatik ravishda belgilanmasdan, jarrohlik va ortopedik baholash natijalariga asoslanishi kerak. Shuningdek, bemorning og‘iz gigiyenasini saqlash qobiliyati va muntazam nazoratga kelish imkoniyati baholanadi. [1–3]

Algoritmning yakuniy bosqichida tanlangan konstruksiya uchun individual kuzatuv rejasi ishlab chiqiladi. Nazorat paytida bemor shikoyatlari, shilliq qavatning holati, protezning fiksatsiyasi, okkluzion kontaktlar va gigiyena darajasi qayd etiladi. Aniqlangan muammolar protezni korreksiya qilish yoki tanlangan usulni qayta ko‘rib chiqish uchun asos bo‘ladi. Avtomatlashtirilgan shaklda ushbu algoritm kiritilgan belgilar bo‘yicha shifokorga mos variantlar va ularning tanlanish sabablarini ko‘rsatishi mumkin. Yakuniy klinik qaror mutaxassis tomonidan qabul qilinadi.

Kutilayotgan natijalar. Taklif etilayotgan yondashuv vaqtinchalik protez

tanlashda foydalaniladigan mezonlarni tizimlashtirish, qarorlarni hujjatlashtirish va turli klinik vaziyatlarni taqqoslash imkonini berishi kutiladi. Algoritm samaradorligini baholashda korreksiyalar ehtiyoji, konstruksiyadan foydalanish qulayligi, to‘qimalarning holati va bemorning hayot sifati dinamikasini birgalikda hisobga olish rejalashtiriladi.

Xulosa. Vaqtinchalik protez turini tanlash algoritmi klinik, funksional va bemorga bog‘liq omillarni izchil baholashga asoslanishi lozim. Uni amaliyotga tavsiya qilishdan oldin ishlab chiqilgan mezonlarning qo‘llanishi va davolash natijalariga ta’siri klinik tadqiqotda tekshirilishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Gallucci GO, Benic GI, Eckert SE, Papaspyridakos P, Schimmel M, Schrott A, Weber HP. Consensus statements and clinical recommendations for implant loading protocols. International Journal of Oral & Maxillofacial Implants. 2014;29 Suppl:287–290. doi:10.11607/jomi.2013.g4.

2. Gallucci GO, Hamilton A, Zhou W, Buser D, Chen S. Implant placement and loading protocols in partially edentulous patients: A systematic review. Clinical Oral Implants Research. 2018;29 Suppl 16:106–134. doi:10.1111/clr.13276.

3. Zhou W, Gallucci GO, Chen S, Buser D, Hamilton A. Placement and Loading Protocols for Single Implants in Different Locations: A Systematic Review. International Journal of Oral & Maxillofacial Implants. 2021;36(4):e72–e89. doi:10.11607/jomi.8750.

4. Усмонов Ф. К., Машарипов А. У. Сравнительный анализ базисных пластмасс, используемых в ортопедической стоматологии. Journal of New Century Innovations. 2025;70(1):305–311. https://scientific-jl.com/new/article/view/1572.

5. Xabilov N. L., Usmonov F. K. The importance of prevention of inflammatory complications in the peri-implant area. Conferences. 2022:161–162.